

Asia: VN/10618/2024

Lausuntopyyntö: Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi – Työryhmän mietintö

1. Yleiset huomionne

WWF kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyjä muutosehdotuksia kuluttajansuojalakiin (KSL 38/1978) ja jätelakiin (646/2011) sekä kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa annettuun valtioneuvoston asetukseen (601/2008), mutta esittää tässä lausunnossa eräitä lisähuomioita.

Muutosehdotuksilla pantaisiin kansallisesti täytäntöön vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi 2024/825 sekä tavaroiden korjaamisdirektiivi 2024/1799. WWF pitää kummankin direktiivin asianmukaista kansallista täytäntöönpanoa tärkeänä, sillä molemmat säädökset pyrkivät omalta osaltaan edistämään kestävämpää kulutusta. WWF katsoo, että suomalaisten kulutuksen ohjaaminen kestävämpään suuntaan on tärkeää, koska tällä hetkellä luonnonvarojen kulutus ylittää maapallon kantokyvyn.

2. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

Kuluttajansuojalainsäädännöllä on hyvin tärkeä rooli puhtaan siirtymän edistämisessä, sillä merkittävällä osalla kuluttajista on halua tehdä vastuullisia valintoja ja siten omalta osaltaan vaikuttaa muun muassa hiilijalanjälkeensä. Virheelliset väittämät voivat toisaalta romuttaa kuluttajien motivaatiota antaa kysyntäsignaaleja ja toisaalta heikentää todellisuudessa vastuullisemmin toimivien toiminnanharjoittajien suhteellista kilpailukykyä. Kumpikin mekanismi hidastaisi puhtaan siirtymän toteutumista ja olisi siten erittäin haitallista.

WWF katsoo, että kestävä kulutuksen edistämisen kannalta olennaista ei ole ainoastaan varmistaa, että kuluttajille kulutushyödykkeistä annetut ympäristötiedot ovat luotettavia, vaan myös se, että kuluttajilla on ylipäättään tällaista tietoa saatavilla. Tämän vuoksi WWF kannattaa työryhmän mietinnön mukaisia kuluttajansuojan- ja tavaroiden korjaamisdirektiivin toimeenpanemiseksi

kuluttajansuojalakiin esitettyjä säännösehdotuksia, joilla laajennettaisiin elinkeinoharjoittajan ja valmistajan tiedonantovelvollisuuksia.

Mietinnössä esitettyjen säännösehdotusten mukaan elinkeinoharjoittajan tulisi jatkossa esimerkiksi antaa ennen sopimuksen tekemistä tiedot tavarankorjattavuuspistemäärästä (KSL 2:8 a §), ilmoittaa kuluttajalle tämän oikeudesta valita tavarankorjaamisen ja virheettömän tavarantoimittamisen välillä ennen virheen oikaisua (KSL 5:18 §) sekä antaa koti- ja etämyynnissä tiedot ympäristöystävällisistä toimitusvaihtoehdoista (KSL 6:9 §). Lisäksi jos elinkeinoharjoittaja tarjoaa palvelua, jolla vertaillaan kulutushyödykkeitä ja annetaan kuluttajalle tietoa kulutushyödykkeiden tai niiden toimittajien ympäristöön, kiertotalouteen tai yhteiskuntaan liittyvistä ominaisuuksista, kuluttajalle olisi mietinnössä esitetyn säännösehdotuksen mukaisesti jatkossa annettava tiedot käytettävästä vertailumenetelmästä, vertailtavista hyödykkeistä ja niiden toimittajista sekä siitä, miten annettavat tiedot pidetään ajan tasalla (KSL 8:8 f §). Mietinnössä valmistajalle esitetään puolestaan säädettäväksi velvollisuus pitää tarjoamiaan korjauspalveluja koskevat yleiset tiedot helposti kuluttajien saatavilla (KSL 8:38 §).

2.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

WWF kannattaa uuden 2a kohdan lisäämistä 6 § 2 momenttiin, ja nimenomaan viittaamista ympäristöön liittyviin ominaisuuksiin. Suomessa on syytä vahvistaa ympäristövaihteluita koskevaa kuluttajansuojaa. Ympäristölainsäädännön sektorilainsäädännössä käytetään usein tarkempia käsitteitä, kuten elinkaariaikaiset ympäristövaikutukset, mutta kuluttajansuojalaissa on perusteltua käyttää yleisempää kieltä.

WWF pitää myös ehdotettua uutta pykälää 6a perusteltuna, sillä esimerkkejä merkityksettömien seikkojen käyttämisestä ympäristövaihteluiden osalta on runsaasti.

Erityisen tärkeä osa tätä lainsäädäntöhanketta on ehdotettu uusi pykälä 6b, jolla pantaisiin toimeen direktiivin uudet tiukemmat säännöt koskien tulevaa ympäristönsuojelullista tasoa. Valitettavasti direktiivin (2005/29/EY) 6 artiklan 1 kohdan käsittelyssä siihen sisällytettiin selkeän perusperiaatteen soveltamista rajaava loppuosan, joka on mietinnössä huomioitu pykälän ensimmäisessä momentissa muodossa: ”... jos kyseinen väittämä on omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen, jota hän ei ilman tällaista väittämää olisi tehnyt.”. WWF pitää momentin loppuosaa heikennyksenä, joka pahimmillaan voi huomattavasti hankaloittaa viranomaisvalvontaa. Lain soveltamisessa on tärkeää huomioida, että rajauksessa ei direktiivin sisällön mukaan edellytetä sen osoittamista, että väite konkreettisesti on vaikuttanut kuluttajan ostopäätökseen. Riittävää direktiivin mukaan on, että väitteellä todennäköisesti voi olla sellainen vaikutus. Tämän kohdan soveltamisesta olisi syytä käydä vuoropuhelua komission ja muiden jäsenmaiden kanssa ja, mikäli mahdollista, lisätä täsmennyksiä lain perusteluihin.

WWF muistuttaa, että tulevaisuuteen ulottuvat lupaukset/ sitoumukset ympäristönsuojelun tasosta ovat perustuvanlaatusesti ongelmallisia, sillä ne eivät välttämättä kerro mitään juuri sen

hyödykkeen ominaisuuksista, jota kuluttaja harkitsee ostavansa. Toiminnanharjoittaja ei myöskään tosiasiallisesti voi taata, että kuluttajalle luvattu kehitys toteutuu.

WWF haluaa myös huomauttaa, että laissa (6b § 3 mom) säädeltävät ympäristöväitteet voivat kohdistua sekä kulutushyödykkeeseen, tuoteluokkaan, tuotemerkkiin taikka elinkeinoharjoittajaan. Tämäkin perustuu direktiivin tekstiin (Sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin 2 artiklan o alakohta), minkä vuoksi kansallisen toimeenpanon liikkumavara on vähäinen. WWF haluaa kuitenkin todeta, että ero yksittäisen kulutushyödykkeen ja kokonaisen konsernin välillä on huomattava, ja tätä on syytä huomioida lainsäädännön soveltamisessa.

WWF kannattaa väitteiden linkittämistä sitoumusten täytäntöönpanosuunnitelmaan (vrt. 2 momentti). Lain perusteluissa olisi syytä täsmentää täytäntöönpanosuunnitelman määritelmää. Lainsäätäjän olisi syytä selventää, voidaanko esimerkiksi niin sanotut ilmastosiirtymäsuunnitelmat (englanniksi climate transition plan) tai Science-Based Targets initiativen (SBTi) uuden standardiluonnoksen (draft v2.0) ”Asset Decarbonisation Plan” pitää tässä pykälässä tarkoitettuina täytäntöönpanosuunnitelmina. Tässäkin kohtaa pykäläehdotus perustuu direktiivin suomenkieliseen versioon (6 artiklan 2 kohdan d-alakohtaan), joten kannustamme valmistelijoita olemaan asiasta yhteydessä komissioon.

Pykälän kolmannen momentin muotoilusta puuttuu yksiselitteinen viittaus otsikon mukaiseen ”tulevaan ympäristönsuojelulliseen tasoon”, mikä voi lain soveltamisessa aiheuttaa epäselvyyksiä ja hankaluuksia.

WWF pitää ilmastovaikutusten hyvittämistä niin merkittävänä kokonaisuutena kuluttajansuojan kannalta, että siitä tulisi olla erillinen pykälä laissa. Työryhmä ehdottaa, että tältä osin direktiivin säännöt pantaisiin toimeen täydentämällä valtioneuvoston asetusta (2 § Harhaanjohtavasta menettelystä). Kuluneen viiden vuoden aikana lukuisat selvitykset ovat osoittaneet, että päästöjen kompensatioon perustuvia väittämiä on käytetty runsaasti ja usein hyvin kyseenalaisesti. Asetusluonnoksen 2 pykälään ehdotettu uusi kohta 31 tulisikin siirtää lain tasolle.

WWF kannattaa lakiluonnoksen kohtaa 8 f §, joka ulottuu muun muassa nettikauppoihin ja muihin digitaalisiin alustoihin, joissa hyödykkeitä esitellään. Erityisen tärkeää olisi varmistaa, että sääntely koskee suomalaisia palvelevaa elinkeinoharjoittajaa, riippumatta siitä, missä maassa sijaitsee palvelin, johon palvelu perustuu.

2.2 Valtioneuvoston asetuksen uudistaminen ja perustelumuistio

-

2.3 Valvonta ja seuraamukset

-

2.4 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.3.2026, ja sen nojalla annettuja säännöksiä on alettava soveltaa 27.9.2026. Direktiivissä ei ole huomioitu sitä, että elinkeinonharjoittajien varastoissa voi olla sääntelyn soveltamisen alkaessa vielä tuotteita, joiden merkinnät eivät vastaa kaikilta osin ympäristöväittämiä ja kestävyysmerkintöjä koskevia uusia vaatimuksia. Pahimmillaan tuotteet, jotka on pakattu tai merkitty vanhojen käytäntöjen mukaan, voisi olla tarpeen hävittää. (Ks. tarkemmin työryhmän mietinnön s. 61–62).

Mietinnössä todetun mukaisesti Suomi pyrkii edelleen löytämään ratkaisua tähän direktiivin tavoitteiden vastaiseen kielteiseen ympäristövaikutukseen sekä yrityksille aiheutuvaan liiketaloudelliseen tappioon ja hallinnolliseen taakkaan neuvottelemalla asiasta Euroopan komission kanssa.

Jatkovalmistelussa arvioidaan, miten mietinnössä esiin nostettu ongelma olisi ratkaistavissa. Lausunnonantajia pyudetaan ottamaan kantaa siihen, mitä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin artikloja siirtymäratkaisun tulisi koskea ja miten mahdollinen siirtymä tulisi toteuttaa.

-

3. Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

-

3.2 Jätelain muutokset

WWF korostaa, että kestävä kuluttaminen edellyttää ennen kaikkea kulutuksen vähentämistä. Kulutusta voidaan vähentää muun muassa pidentämällä tuotteiden elinkaarta. WWF kannattaakin työryhmän mietinnön mukaisia tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpanoon liittyviä säännösehdotuksia, joilla pyritään tehostamaan tavaroiden korjaamista edellä mainittujen korjaamiseen liittyvien tiedonantovelvollisuuksia koskevien säännösehdotusten lisäksi.

Työryhmän mietinnössä esitetään muuan muassa säädettäväksi, että valmistajalla olisi kuluttajan pyynnöstä korjaamisvelvollisuus tavaroiden korjaamisdirektiivin liitteessä II mainituista kestokulutushyödykkeistä tilanteissa, joissa tavarassa on vika, josta tavarahan myyjä tai valmistaja eivät ole KSL:n tai antamansa takuun perusteella virhevastuussa (KSL 8:37 §). Lisäksi valmistajan tarjotessa tällaisiin liitteessä II mainittuihin kestokulutushyödykkeeseen varaosia tai työkaluja ne olisi mietinnön mukaisen säännösehdotuksen mukaan tarjottava sellaiseen kohtuulliseen hintaan, joka ei estä tavaroiden korjaamista (jätelaki 9 b §). Mietinnössä esitetään myös säädettäväksi valmistajalle pääsääntöisesti kiello käyttää sopimuslausekkeita, laitteistoja tai ohjelmistotekniikoita, jotka estävät tavaroiden korjaamisdirektiivin liitteessä II mainittujen tavaroiden korjaamisen, sekä kiello estää riippumattomia korjaajia käyttämästä alkuperäisiä tai käytettyjä varaosia, yhteensopivia varaosia tai 3D-tulostettuja varaosia, jos kyseiset varaosat täyttävät laissa asetetut vaatimukset (jätelaki 9 c §).

3.3 Valvonta ja seuraamukset

-

4. Vaikutusten arviointi

-

4.1 Yleiset huomionne

-

4.2 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

-

4.3 Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

5. Ehdotus korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi. Tavaroiden korjaamisdirektiivin 13 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat vähintään yhden toimenpiteen, jolla edistetään korjaamista. Jäsenvaltion on ilmoitettava siitä Euroopan komissiolle viimeistään 31.7.2029. Työryhmä ei ole tässä vaiheessa päätenyt esittämään mitään yksittäistä toimenpidettä artiklan täytäntöön panemiseksi. Voitte kuitenkin alla ehdottaa näkemyksenne korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi.

-

6. Muut huomiot

-

Ojanen Raija
WWF Suomi